

PEDAGOG IZ SRCA (PO UZORU NA JANA AMOSA KOMENSKOG)

Apstrakt

Učenici se sve više osećaju bespomoćno, potišteno i zlovoljno. Hajp kojem su svakodnevno izloženi često ih inficira, zaslepljuje i oduzima sva čula i kapacitete, zbog čega ne umeju da se okrenu pravim vrednostima. Mladi ljudi sebi nameću nerealne imperATIVE zbog želje da se istaknu, da se dopadnu, da ostave neki trag, a ono što se nekada nazivalo osnovnim potrebama: redovna fizička aktivnost, druženje, čitanje, rad na sebi postaju luksuz. Samo istinski pedagozi mogu u mladom čoveku probuditi strast za potragom, istraživanjem, pokušajem da se nešto razume, samospoznajom. Strategija mnogih pedagoga je rad i borba, ili da određenom akcijom usmeravamo događaje ili reakcijom pokušavamo da ih prilagodimo. Razmišljamo, merimo, trudimo se da anticipiramo šta će određena akcija ili reakcija dalje da proizvedu. Pre dvanaest godina počela sam da radim kao profesor matematike u Tehničkoj školi „Ivan Sarić” u Subotici. Moji prvi koraci bili su bazirani na utopijskoj zamisli Jan Amos Komenskog: spasiti svet pomoću pansofije i privesti ga bogu kao izvoru celokupne mudrosti i svesnosti. Praktikovanje svesnosti i mudrosti je putovanje. Daje nam moć da vidimo daleko i duboko, daje nam nadljudsku snagu da volimo i kada deluje ludo to što činimo, daje nam mogućnost da prihvatimo sve što jesmo i ono što nismo. Nema recepta, nema prečice. Za svakoga je to drugačije i neponovljivo iskustvo, kao što smo i svi mi jedinstveni i neponovljivi.

Ključne reči: pedagog, roditelji, dete, vaspitanje, obrazovanje.

1. Čoveka valja vaspitavati i obrazovati ako hoće da postane čovek

Najplemenitiji posao je biti pedagog. Naravno, ne misle svi tako. Većina ljudi ne cene taj poziv. Biti sudija, advokat, lekar, to da, to ima smisla. Baviti se decom, šta je to? Gotovo ništa. A upravo je to najvažnije i najznačajnije. Da bismo preuzeli teret pedagoga nije dovoljno samo završiti odgovarajuće studije, potreban je čitav život. Unutra u sebi, u srcu, duši, duhu, treba imati pedagoški element i ta čestica koja trepe-

¹ ruzajelivic12@gmail.com

ri, sija, utiče na druge; čak i da ne progovorite, učenici imaju želju da vas oponašaju. Uviđaju da u vama postoji nešto svetlo, toplo i živo. Ne deluje se na učenike samo izlaganjem znanja. Znanje je, naravno, moćno sredstvo; dobrim argumentima se mnogo toga učenicima može objasniti, ali to nije dovoljno. Pred teškoćama života, onaj koji poseduje intelektualno znanje, ali ne više od toga, je slab, plašljiv, nesiguran, dok onaj koji ima ljubav i veru, nastavlja da korača, da se uzdiže, da prkosi svim preprekama. Nije dovoljno gomilati samo znanje, treba raditi na ljubavi, smelosti, veri, inače će učenici videti u vama samo hladan um koji diskutuje, kritikuje, raščlanjuje, ali je nesposoban da izađe iz nereda koji je u njemu (Fajber i Mazliš, 2012).

Šta uraditi sa omladinom koja više ne veruje ni u šta, koja živi u neredu? Da li je to cilj pedagogije? Mladima treba pokloniti jednu, jedinu, pravu, jedinstvenu filozofiju: onu koja je sadržana u velikoj knjizi žive prirode.

„Ne preduzima se ništa u nevreme; priroda priprema građu pre nego što joj počne davati oblik; priroda uzima za svoj rad pogodan predmet, ili ga bar načini pogodnim time što ga prvo pripremi za sebe; priroda se ne zbunjuje u svojim delima već određeno napreduje u svakom pojedinačno; priroda počinje svoj posao onim što je najdublje; priroda počinje svoje građenje od onoga što je najopštije a svršava s pojedinačnim; priroda ne pravi skokove već postupno ide napred; kad priroda nešto započne, ne prestaje dogod to ne završi; priroda brižljivo izbegava ono što je suprotno i štetno“ (Komenski, 1954:102-114).

Ali pedagozi je ne poznaju ni sami i oni predstavljaju jednu mešavinu lažnih i istinitih ideja, sa malo toga istinitog i mnogo lažnog. Zadovoljavaju se površnim detaljima umesto da rade na dubini. Podučavajući učenike na ovakav način bude u njima talas nezadovoljstva i anarhije.

„Ovde greše učitelji koji hoće obrazovanje omladine, koja im je poverena, da postignu mnogim diktatima i učenjem napamet bez marljivog objašnjavanja stvari. A oni koji hoće da objašnjavaju ne znaju mere, jer ne znaju kako koren valja otkrivati neosetno i kalemovne nauke kalemiti. I zato muče učenike baš kao kada bi neko hteo da rascepi drvo, pa mesto noža upotrebio batinu ili malj“ (Komenski, 1954:109).

Istinski pedagog treba da bude rođeni pedagog, i samo tada njegovo prisustvo, pogled i zračenje vaspitavaju decu. Deca sve vide, osećaju, naslućuju istinu i njihov sud je najčešće nepogrešiv. Poslednjih godina se mnogo uradilo za decu i omladinu. Ali šta se poboljšalo? Uglavnom spoljašnjost. Dobili su veće, savremenije i raskošnije škole, sa laboratorijama, računarskim kabinetima, sportskim terenima, ... ali deca se nisu od toga popravila. U želji da se poboljšaju spoljašnje okolnosti – što je svakako vredno svake pohvale – zaboravilo se na unutrašnje.

Razmišljanje majke učenika kojem sam odeljenjski starešina je sledeće:

„Moje detinjstvo je bilo bezbrižno vreme provedeno napolju u igri, u direktnom kontaktu sa vršnjacima, ali i u sedenju u biblioteci gde sam po knjigama pretraživala podatke za izradu domaćih zadataka. Istinsko zadovoljstvo i sreću kada nešto pronađete i to uključite u svoj rad današnji đaci nemaju, jer bilo koju informaciju mogu naći

na internetu u trenutku. Svakodnevno smo pod uticajem ogromne količine informacija, hteli mi to ili ne. Pa čak i ta devojčica koja je detinjstvo provela u igri, danas je sve više na telefonu i društvenim mrežama, te drugare češće viđa onlajn nego uživo.“

Mnogi pedagozi su mišljenja da je deci dovoljno dati samo najbolje knjige i upotrebu IKT-a, ali nažalost to nije dalo tako dobre rezultate. Danas, kada su se poboljšali svi materijalni uslovi, iz škola izlaze učenici čiji karakteri sadrže sve manje temeljnog i otmenog. Uprkos opomenama i kaznama, učenici se sa svoje strane ne popravljaju, naprotiv. Zašto? Zato što nemaju pred sobom žive primere (Davirs i Ginter, 2012).

Da bi dobili pozitivne rezultate, pedagozi treba da budu uzori. Ako daju savete a rade suprotno od onoga što savetuju, deca primećuju da nešto nije kako treba. Kada se to dogodi, ne samo da gube autoritet, već deca počinju da slede njihov primer: ona postaju svesna da čovek može da radi šta god hoće pod uslovom da to prikriva. Vežbaju da postanu sposobni da varaju, da krivotvore, da budu koristoljubiva i nepoštena bića, jer takav primer imaju pred sobom (Davirs i Ginter, 2012). Dobar pedagog prati dete s puno pažnje, radosti, ljubavi i poverenja, osposobljava ga da bude otvoreno za novine, nepoznanice i promene, pomaže detetu da se razvije u jaku, odgovornu i inteligentnu osobu. Deci treba dozvoliti da imaju dovoljno prostora kako bi njihove duše mogle da dišu i da se razvijaju. Samo na taj način deca postaju otporni, otvoreni i zdravi ljudi, koji znaju da vrednuju sebe i budu odgovorni (Gjurković, 2013).

„Ako pogledamo šta ovaj svemir s njegovim najpojedinačnijim delovima drži u njegovu postojanju, naći ćemo da to nije ništa drugo do red; a ovaj se sastoji u rasporedu ranijih i kasnijih stvari, viših i nižih, većih i manjih, sličnih i različitih po mestu, vremenu, broju, meri i težini, kako svakoj stvari pripada i odgovara. Neko je nazvao red dušom stvari: ovo je rečeno lepo i istinito. Jer ono što je uređeno zadržava svoje postojanje i dobro stanje dogod ušćuva red; nestane li reda, onda slabi, koleba se, troši se, ruši se“ (Komenski, 1954: 85).

Kada bi pedagozi nastojali da svesno uvedu duhovne elemente u duše i srca učenika, učenici bi se celog života sećali tih ljudi koji su radili sa njima. U sadašnjoj situaciji, učenici se čak ne sećaju ni učitelja ni profesora, ili ako ih se sećaju to je uglavnom da bi ih mrzeli i rugali im se godinama kasnije. Njihov rad, dakle, nije imao nikakvog smisla zato što nije sadržao ni svest, ni svetlost, ni ljubav.

Potrebno je satima sedeti u biblioteci, listati knjige iz stručne literature i ponovo se interesovati za obrtna tela, poliedre, polinome,... kako bismo učeniku navedeno što bolje objasnili. Mnogi predavači se često zadovoljavaju time da učenicima na pitanja daju nepotpune odgovore, jer nemaju vremena ili ih je jednostavno sramota što ne znaju dovoljno. Na taj način ne samo da ne podržavamo radoznalost, već rizikujemo da učinimo učenike samodestruktivnim i nemotivisanim. Samo istinski pedagozi osećaju neprocenjivo zadovoljstvo u trenucima u kojima sa decom istražuju ono što im je interesantno i nepoznato. Vašim zalaganjem, ne samo da stižete poverenje dece i roditelja – jer deca sve pričaju svojim roditeljima o učiteljima, nastavnicima i profesorima – već i poverenje anđela čuvara deteta. Svako dete ima jednog anđela čuvara koji se brine o

njemu, koji bdi nad njim, koji hoće da ga vaspita; ali on često nailazi na velike teškoće jer to dete trpi druge uticaje (Montesori, 2016).

Deca, naravno, imaju puno mana, ali od trenutka kada smo preuzeli ulogu pedagoga, primorani smo da mislimo na budućnost dece, da budemo strpljivi, pažljivi i da ih volimo.

„Ko ne zna da je za sejanje i sađenje potrebno izvesno znanje i veština? Neveštu vrtaru, kad zasadi vrt biljkama, veći deo biljaka obično propadne; a ako se neke srećno podignu, to biva više slučajno negoli zbog umešnosti. A razborit radi pametno i dobro zna šta gde, i kako treba da radi ili da ne radi, te ga ništa ne može prevariti. Uspeh ume katkad, istina, da obmane i vešte vrtare (jer je čoveku skoro nemogućno da sve obavlja tako pažljivo da ne pogreši nigde i ni u čemu); ali sad ne govorimo o mudrosti i slučajnost već o umešnosti, kako bi se slučajnost mogla otkloniti mudrošću“ (Komenski, 1954:102).

I kako su deca osetljiva na ljubav i na nežnost, posle nekog vremena će početi da se menjaju. Decu treba usmeriti da traže duhovnu hranu i da je upijaju kao jutarnje zrake sunca. Deci je potrebna čista hrana koja dolazi sa izvora, koja je kao sam život: jednostavna, moćna hrana, koja prosvetljuje, koja napaja, koja vaskrsava (Ber i Ber, 2012)!

2. Čovek se najuspešnije obrazuje u prvo doba i samo se tada i može obrazovati

Posmatrajte decu koja vas slušaju: kada biste znali koliko ona razumeju vaše reči! Njihova lica trepere... Kada se treba nasmejati, ona se smeju; kada se treba zamisliti, ona misle. Ona reaguju na jedan divan način. Dobijate u njima slušaoce koji vas prevazilaze (Montesori, 2016). Sigurna sam da ona vide istinu brže i bolje od odraslih. U komentarima dece ima mnogo toga što odrasli smatraju besmislenim zato što ih ne razumeju. Koliko puta se možete prijatno iznenaditi njihovim dubokim promišljanjem. To je zato što su oni još jednostavni i prirodni. Kasnije, porodice i društva uspevaju da im nametnu svoj način razmišljanja i viđenja stvari i deca na kraju prihvate pogrešna stanovišta (Grinspen, 2013). Odrasli često samo izobličie decu.

„Malo ima roditelja koji bi mogli čemu dobrom da nauče svoju decu, bilo što tako nešto ni sami nisu naučili, bilo što to zanemaruju zauzeti drugim stvarima. Malo je učitelja koji bi umeli uliti omladini dobro u dušu. Stoga se dešava da omladina raste bez potrebne nege kao šuma koju niko ne sadi, ne zaleva, ne potkresuje i ne doteruje. Zbog toga divlji i neukroćeni običaji i navike vladaju svetom, svim gradovima i selima, svim kućama i ljudima čija su tela i duše prepuni samih zabluda“ (Komenski, 1954:10).

Kada su deca sasvim mala ona poseduju unutrašnje čulo za čudesno, ona veruju da je sve živo, inteligentno: ona razgovaraju sa biljkama, životinjama, kamenjem. Kada im se pričaju bajke o vilama, džinovima, zmajevima ona veruju u njih. Nekoliko godina kasnije ona gube taj smisao za čudesno, jer se odrasli rugaju njihovom vero-

vanju, i svojim materijalističkim i grubim stavom utiču na njih. Kada deca izgube taj smisao za čudesno, ona zaista gube nešto suštinsko (Ber i Ber, 2012).

Učenica iz odeljenja 2TUS (druga godina, Tehničar unutrašnjeg transporta) kojoj sam odeljenjski starešina na jednom od ČOS-eva se poverila:

„Na detinjstvo me asociiraju stariji članovi porodice čije su reči uvek bile ispunjene velikom mudrošću. Kada bi došli k nama (imala sam tada pet godina), sa kakvom sam ih samo radošću i dobrodošlicom dočekivala, sa kakvom pažnjom slušala. Uvek sam ih molila da mi pričaju priče. Pričali su mi izuzetne priče u kojima se vodila borba između dobra i zla, između svetlosti i tame, belih magova i vračeva, i na kraju je uvek dobro pobeđivalo. Kasnije sam, tokom života, osećala da su mi oni tim pričama dali podsticaj da težim dobru, svetlosti, želju da doprinesem da dobro uvek pobeđi.“

Učenik iz istog odeljenja dodaje:

„Evo šta otac čini da me učini mudrijim. Nikada ne viče, nikada me ne tuče, objašnjava mi šta se dešava ako postupam dobro, a šta ako postupim loše, i pošto sam upoznat šta me čeka, ja sam taj koji biram. Otac uvek ističe da ono što nije ispravno traje samo do podneva, dok ono što je ispravno, dobro, traje večno. Svaki roditelj bi trebalo da nauči decu da raditi za dobro i lepotu znači raditi za večnost.“

„Sve što se rađa odlikuje se svojstvima da se vrlo lako savija i uobličava dok je mlado, a kad očvrstne, otkazuje poslušnost. Mek vosak se može savijati i mesiti; čvrst se lakše rasprsne. Mlado stablo se može saditi, presađivati, rezati i savijati tamo - amo; odraslo drvo nipošto“ (Komenski, 1954:53).

Roditelji i bliski rođaci mnogo utiču na decu. Zato ne treba dozvoliti deci da dođu u kontakt sa ljudima koji će ih gurnuti na neki sumnjiv put. U tom uzrastu se u decu utiskuje ono što vide i čuju, i to će na njih uticati celog života (Grinspen, 2013). Treba bdeti nad svojom decom. I kada se sami setimo svog života, možemo u detinjstvu pronaći uzroke svojih zanimanja, sklonosti, kao i sadašnjeg ponašanja.

„Samo je ono u čoveku pouzdano i stalno što je usvojilo detinjstvo. Vrč sačuva miris onoga čime je prvi put bio napunjen dogod se ne razbije. Mlado stablo kako razvije grane nagore, nadole i ustranu tako ih zadržava na stotine godina, dogod ga ne poseku. Isto se tako prvi utisci zadržavaju u čoveku tako trajno da je čudo ako se mogu promeniti; stoga je veoma potrebno da im se odmah, od prve mladosti daje osnov prave mudrosti“ (Komenski, 1954:55).

Detinjstvo određuje čitav život. Utisci iz detinjstva se nikada ne brišu. Odgovornost odraslih je ogromna. Ako oštete dete grubošću i ružnoćom ono će ostati za uvek obeleženo. Zato odrasli treba da rade na samima sebi i da dobro paze da ih ne upute lošim pravcem.

Učenik iz odeljenja 2TUS na ČOS-u se ohrabruje da prizna:

„Ja ništa ne mogu sam. Bez roditelja sam bespomoćan. Osećam se nesnalažljivim, nesposobnim i manje vrednim. Ne znam šta je to uspeh jer roditelji sve rade umesto mene. Često sam neraspoložen, mrzovoljan, neprijatan i prkosan. Roditelji moraju za mene uvek da budu tu kako bi mi ispunili želje. Želim da se uvek posvete samo meni.“

Svakako da dete ne treba odgajati samo u atmosferi sanjarenja, poezije, nestvarnog i mašte. Svaka metoda uvek ima dobru i lošu stranu, i treba znati kada i kako da se primeni. Pedagozi i roditelji treba da probude razum deteta i praktični smisao, da ga osposobe da se snalazi na fizičkom planu i da ga pripreme da se kasnije suoči sa životnom stvarnošću. Dete koje tako obrazujemo će uvek zadržati svest o jednom višem svetu mudrosti i svetlosti (From, 2015).

Krivicica za nedoslednost jednoj vaspitnoj metodi uglavnom leži u nama. Kada deca svim sredstvima nastoje da nas pridobiju kako bi ostvarila svoj cilj, mi najčešće padamo na njihove trikove. Mnoga deca su dezorijentisana, kao brod koji plovi bez kapetana i ne može da se zaustavi. Doslednost svom stavu znači da smireno i odlučno pokazujemo detetu do koje granice sme da ide u svom ponašanju. Dečije protivljenje i neodlučnost ne pada baš lako i zahteva strpljenje, ozbiljnost, samodisciplinu i potpunu posvećenost (Skot i Land, 2019). Roditelji nikada ne treba da popuste pred hirovima svoje dece. Treba da budu nežni, puni ljubavi ali nepokolebljivi. Roditelji ne smeju da dozvole da ih savlada bes, ne smeju da tuku dete, ali i da ne popuštaju, isto kao sama priroda. Ako dete stavi prst u led ili u vatru, zakoni hladnog i toplog se ne menjaju da bi ga poštedeli. Priroda ravnodušno prisustvuje onome što dete čini, zato ono uči da je poštuje. Za dete roditelji predstavljaju prirodu, i ako je oni ne predstavljaju pravilno, dete neće znati da postoje granice koje ne sme da pređe i biće izgubljeno. Često zbog slabosti roditelja neka deca kasnije postanu pravi dželatati. Dete kome su sve dozvolili nikada neće znati šta je dobro a šta loše, i to neće biti njegova greška, steklo je lošu naviku. Čvrstina se pokazuje kada je dete sasvim malo. Roditelji ne treba da čekaju da bi detetu objasnili da neće slušati njegove hirove, jer tako bude loše sklonosti u njegovom srcu i duši (Davirs i Ginter, 2012).

Deca prihvataju i osećaju našu jasnu i razumnu odlučnost. Da bi se iskazao odlučan stav potrebna je snaga, hrabrost, veliko strpljenje, da budemo smireni i sigurni u sebe. Izdržati, ne dvoumiti se, biti jak i ne predati se - to je zaista kompleksan zadatak. Kada roditelji pokažu da imaju slabosti, deca su uznemirena, zbunjena, ne znaju više za šta da se uhvate (Bergman, 2011). Deca uvek instiktivno teže da se oslone na bića koja otelovljuju pravdu, otmenost, snagu, savršenstvo; ona sva u sebi nose nagonsku potrebu za pravdom i istinom, i kada vide da njihovi roditelji čine nešto što je za osudu, nešto se u njima poremeti. Dete koje se oseća malim i slabim voli iznad sebe da oseti sigurni autoritet koji ga štiti. Dete ne traži oslonac samo na fizičkom planu, već i na duševnom. Kada dete prepozna da njegovi roditelji nisu dorasli situaciji, ono se oseća izgubljenim ili se buni (Grinspen, 2013).

„Ako nam je, dakle, stalo do naše dece, a glavarima državne i crkvene uprave do ljudskog roda, onda se što pre pobrinimo da se nebesne biljčice počnu saditi, rezati i zalivati i mudro obrazovati za srećan napredak u nauci, u razvijanju dobrih navika i pobožnosti“ (Komenski, 1954: 55).

3. Temelji se kopaju duboko

Možemo satima razmišljati, ali ako želimo nešto da pokrenemo, da damo podsticaj da se nešto ostvari na fizičkom planu, reč treba da se umeša. Misao je moćna na duševnom planu, ali reč je moćna na fizičkom. Samo, naravno, ne izgovarajte reči pre nego što ste prethodno u sebi oblikovali živu misao koju podržava snažno osećanje, inače će vaše reči ostati prazne, šuplje, bez snage i neće postići nikakve rezultate (From, 1980). Kada neko dete jede, ono još ne razume kakvu će mu energiju hrana dati i kako ta energija doprinosi njegovom fizičkom, moralnom i intelektualnom razvoju, ali mi ne čekamo da dete to počne da razume da bismo mu dali da jede. Ako treba da čekamo da deca budu sposobna da razumeju duhovni život da bismo im ga darovali, onda će ona vrlo brzo biti duhovno mrtva.

„Šta su bogataši bez mudrosti nego svinje ugojene mekinjama? Šta su siromasi bez znanja nego magarci osuđeni da tegle terete? Šta je lep, a neobrazovan mladić nego papagaj nakićen perjem? Ili, kao što je neko rekao, zlatne korice u kojima je olovni mač?“ (Komenski, 1954: 50) Čekamo da deca budu u uzrastu da prime duhovno obrazovanje, i u tom čekanju mi ih puštamo da se zaglibe u prosečan život, a kada poželimo da ih odatle izvučemo, već je prekasno i ne može ništa da se uradi.

Koliko ima nepromišljenosti u stavu roditelja i pedagoga prema deci. Pod izgovorom da je dete premlado da razume šta se oko njega dešava, oni sebi dozvoljavaju svakakve reči, gestove i ponašanje, ne pomišljajući da to veoma nepovoljno utiče na njegovu psihu. Jer, dete je veoma ranjivo, sve ostavlja traga u njemu, i često neke nepravilnosti koje se kasnije jave potiču od prizora ili razgovora kojima je prisustvovalo dok je tek bilo beba. Čeka se da deca budu sposobna da donekle intelektualno razumeju stvari da bi se počelo sa vaspitanjem. Onda im se daju objašnjenja o stvarima i veruje se da je to obrazovanje. U pedagogiji jedina delotvorna metoda je primer. Pokažite deci konkretno šta treba da rade, pokažite im kako se pere, čisti, kako sređuje kuća, kako se pripremaju obroci...

„Zar zidar pokazuje veštinu zidanja svome učeniku na rušenju kuće? Nipošto. On ga pri zidanju uči kako treba da se bira građa i kako svaka stvar, prema svome mestu, mora da se premeri, oteše, istruže, podigne, namesti, spoji itd. Jer za onoga koji ume da gradi neće biti neka veština da razgrađuje, kao što za onoga koji zna da sašije odelo nije veština da ga opara. Ali niko nikada nije izučio zidarski zanat rušeći kuće ni krojački parajući odela“ (Komenski, 1954:136).

Mnogi roditelji i pedagozi ne obraćaju dovoljno pažnje na način kako razgovaraju sa svojom decom. Neprestano im se obraćaju kao nesposobnima, slabima, glupima, a deca, pod njihovom sugestijom i hipnotisana postaju posle nekog vremena zaista nesigurna i nesposobna. Ti roditelji i pedagozi, ne znaju da je reč zaista moćna, delotvorna, i da ono što kažu može imati ogroman uticaj na dete. Ponekad roditelji ubijaju svoju decu.

„Tako je istinito ono što je Platon zabeležio (O zakonima, knj.6) da je čovek najpitomija i najbožanskija životinja ako ga pripitomi valjano vaspitanje; bez vaspitanja ili rđavo vaspitan, postaje najdivljija zver od svih koje rađa zemlja“ (Komenski, 1954:50).

Da bi ih držali mirnim ili ih primorali da slušaju, zašto je potrebno da im prete batinama, baucima i čudovištima? Zašto je potrebno da ih i za najmanji nestašluk opterećuju zamerkama ili proklinjanjem: ne znaju da će se ta deca celog svog života osećati ugroženima, u opasnosti i da će postati osobe slabih nerava (Bergman, 2011).

Nepogrešiva mudrost Kosmosa plete stvarnost oko nas. Ponekad nije najsajnija. Ponekad je kao šecerna vuna. Ali uvek nas ohrabruje da budemo autentični. Da napokon odrastamo u Sebe. Svaka osoba poseduje sopstveni entitet, ne postoje dve iste osobe. Ne treba stvarati imperativ na osnovu kojeg će ljudi biti isti, već imperativ prema kojem će pun razvoj, puno rođenje, puna svest biti u svakome (From, 1980). Ništa što vredi ne može se učiniti ili naučiti bez truda, bez žrtvovanja i discipline. Izuzetno je bitno da osoba oblikuje svoja uverenja, vrednosti, pravac u kojem želi da se njen život kreće. Većina ljudi ne doživi snažno uzbuđenje koje otkriće, pronalazak nečeg novog ili traganje za nečim novim, donosi. Ako osoba na kraju ne dođe do koncepta života, pravca, vrednosti, uverenja koje u nas ne ulivaju drugi, već su rezultat sopstvenog iskustva, tada ne verujem da osoba može doći do tačke kada se oseća bezbedno, sigurno i centrirano. Čovek može biti vegeterijanac kada je u pitanju hrana, ali ako je vegeterijanac u mentalnom i duhovnom smislu i odbija većinu onoga što postoji, tada će se njegov um u velikoj meri ispostiti (From, 2015). „Međutim temeljno obrazovan čovek je drvo koje se hrani sopstvenim sokom i stoga stalno jača (i svakog dana je sve jače), zeleni se, cveta i donosi plod“ (Komenski, 1954: 137).

Decu treba osposobiti da kritički razmišljaju. Kritičko razmišljanje je jedino oružje i odbrana koje čovek može da primeni protiv opasnosti života. Ako ne razmišlja kritički osoba je zaista podložna svim uticajima, svim predlozima, svim greškama, svim lažima koje se šire, a kojima je indoktriniraju od prvog dana. Čovek ne može biti slobodan, ne može pripadati sebi, ne može se nalaziti u centru svog bića ako ne razmišlja kritički. Kritičko razmišljanje je osobina, sposobnost, pristup svetu, svemu što uklanja prepreke koje nas paralizuju, individualno i društveno (From, 2015).

„Iz svega toga izlazi: Ljude valja učiti, do najveće moguće mere, da svoje znanje ne crpi iz knjiga, već da proučavaju nebo, zemlju, hrastove i bukve, tj. da proučavaju i ispituju same stvari a ne tuđa zapažanja i mišljenja o stvarima. Ako se znanje o stvarima ne crpe ni s koje druge strane nego iz samog praznora, onda se ponovo pošlo stopama mudraca. Stoga treba da bude zakon: I Neka se sve izvodi iz nepromenljivih početaka. II Neka se ništa ne predaje na osnovu golog autoriteta već na osnovu čulnog i razumnog ogleđa. III Ništa se ne sme raditi samo analitičkim metodom već više sve sintetičkim“ (Komenski, 1954: 137).

Epilog

Svako novo doba donosi svoje izazove i obeležja. Današnjicu sačinjavaju lajkovi, ričevi, emotikoni, haštagovi i društvene mreže. I kada pomislimo da je život poprimio tamnu i nadrealnu notu, shvatamo da je ta elektronska scena prožeta našim padovima i posrnućima, pepelom iz koga se svakodnevno iznova uzdižemo, nastavljamo da živimo i pravimo greške i pokušaje. Preterana dostupnost informacija, kao i mogućnost iskazivanja mišljenja na mrežama, polako nas uvlači u stanje letargije, zaboravljamo da zahvaljujemo, da cenimo i da se radujemo. Gubimo strast za istraživanjem, potragom, pokušajem da se nešto razume. Jan Amos Komenski nas uči da ŠTA GOD DA JE PITANJE, ODGOVOR JE UVEK LJUBAV. Svaki je odgovor uvek u vezi s ljubavlju i svim njenim oblicima. Strah, zloba, zavist nastaju takođe zbog ljubavi, tj. zbog nedostatka iste. Jedino što nam preostaje, jeste da po uzoru na velikog pedagoga, kod svakog pada obrišemo kolena bez kukanja, i bez suza nastavimo da vrtimo pedale virtuelnog i stvarnog života.

PEDAGOGUE FROM THE HEART (according to John Amos Comenius)

Abstract

Students are increasingly feeling helpless, depressed and grumpy. The hype to which they are exposed on a daily basis often infects them, blinds them and takes away all their senses and capacities, which is why they do not know how to turn to the right values. Young people impose unrealistic imperatives on themselves due to the desire to stand out, to be liked, to leave a trace, and what were once called basic needs: regular physical activity, socializing, reading, working on oneself become a luxury. Only true pedagogues can awaken in a young man a passion for searching, investigating, trying to understand something, self-knowledge. The strategy of many pedagogues is work and struggle, either to direct events with a certain action or to try to adjust them with a reaction. We think, we measure, we try to anticipate what a certain action or reaction will produce next. Twelve years ago, I started working as a professor of mathematics at the Technical School "Ivan Sarić" in Subotica. My first steps were based on the utopian idea of Jan Amos Comenius: to save the world through pansophy and bring it to God as the source of all wisdom and consciousness. Practicing awareness and wisdom is a journey. It gives us the power to see far and deep, it gives us the super-human strength to love, and when what we do seems crazy, it gives us the ability to accept everything we are and what we are not. No recipe, no shortcut. It is a different and unrepeatable experience for everyone, just as we are all unique and unrepeatable.

Key words: pedagogue, parents, child, upbringing, education.

Reference

- Ber, U. i Ber, G. F. (2012). *Kako deca osećaju*. Beograd: Laguna.
- Bergman, V. (2011). *Disciplina bez straha*. Beograd: Laguna.
- Davirs, R. i Ginter, M. (2012). *10 najvećih zabluda o vaspitanju i šta možemo da uradimo bolje*. Beograd: Laguna.
- Fejber, A. i Mazliš, E. (2011). *Kako da pričate da bi deca učila*. Beograd: Mono i Manjana.
- From, E. (1980). *Imati ili biti?* Zagreb: Naprijed.
- From, E. (2015). *Umjeće življenja*. Podgorica: Nova knjiga.
- Gjurković, T. (2016). *Terapija igrom*. Split: Harfa.
- Grinspen, S. (2013). *Sigurno dete*. Beograd: Eduka.
- Komenski J. A. (1954). *Velika didaktika*. Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije.
- Montesori, M. (2016). *Upijajući um*. Beograd: Miba Books.
- Montesori, M. (2016). *Otkriće deteta*. Beograd: Propolis Books.
- Skot, Dž. i Land, S. (2019). *Samopouzdana roditelji*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Neka sve slobodno teče, neka svi budu daleko od nasilja
Omnia sponte fluant, absit violentia rebus
Simbol mira